

Brokkurt - ansvar for et levende kulturminne

PÄIVI SINIKKA OLSEN

Olsen, P.S. 1998. Brokkurt - ansvar for et levende kulturminne. *Natur i Østfold* 17(1-2): 23-24.

Norges største forekomst av brokkurt *Herniaria glabra* vokser på gruslagte fortauer i østre bydel i Sarpsborg. Den er sterkt truet av en planlagt asfaltering av fortauene i forbindelse med kommunens Lokal Agenda 21 - satsing.

Päivi Sinikka Olsen (konst. miljøvernsjef i Sarpsborg kommune), Yvenbråten 15, 1715 Yven. E-post: paivi-sinikka.olsen@sk.nit.no

Levende kulturminne

Brokkurt *Herniaria glabra*, en sjelden plante i Norge, er kjent fra 4 lokaliteter i Sarpsborg. I dag vet man med sikkerhet at den har to intakte voksesteder i kommunen, etter at den forsvant fra Tunejordet, hvor den i 1981 vokste i sand på "Østlandsk Autos" industritomt. Det er nemlig asfaltering, planering og plenlegging som truer denne beskjedne ballastplanten hos oss.

Norges største forekomst

Innimellom koselig småhusbebyggelse, i østre bydel trives den utmerket, særlig på gruslagte fortauer hvor den ikke får konkurranse fra andre planter. Her ble det i 1998 telt godt over tusen individer og dermed er forekomsten den største i Norge. Det faktum at Sarpsborg har den fineste og største forekomsten av brokkurt burde tilsi at miljøforvaltningen i kommunen har et spesielt ansvar for å prøve å ta vare på denne planten.

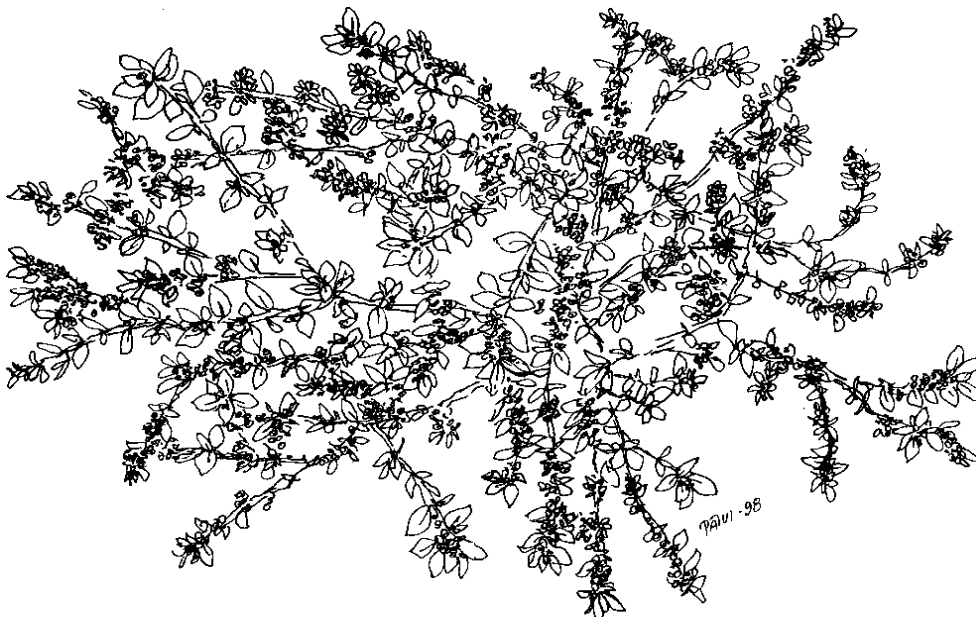

Fig. 1. Brokkurt er flerårig og tilhører nellikfamilien. Den danner nedliggende rosetter med diameter 10 - 20 cm, og kjennes på lysegrønn farge og grønn-gule blomstergrupper.

Tegning: Päivi Sinikka Olsen

For å spre informasjon om, og for å ta vare på, denne kuriositeten fikk innbyggerene i de aktuelle områdene et brev i posten med et herbarieeksemplar og opplysninger om internasjonale avtaler som Norge har skrevet under, hvor vi forplikter oss til å ta vare på det biologiske mangfoldet. For å kunne ta vare på brokkurten ble ødeleggende inngrep, lusing og sprøyting frarådet. Derimot er slåing av gress og tråkk på fortauene fremdeles å anbefale.

Interessekonflikt

Brevet skapte mildt sagt total forvirring blant beboere i østre bydel. Det var kanskje ikke så rart da hele østre bydel syslet med opprusting av fortauer i regi av et nærmiljøprosjekt, som hører til kommunens Lokal Agenda 21-satsing. Dessuten hadde samferdselsavdelingen nettopp fått en slump penger til asfaltering av noen av fortauene. Det var bare å konstatere at det var en konflikt mellom opprusting av fortauer og bevaring av en sjelden plante og et levende kulturminne.

Med tro på informasjon og saklige argumenter ble innbyggere invitert på befaring hvor de fikk en grundig orientering om seilskutetiden og opprinnelsen til brokkurt og en oppfordring om å ta vare på brokkurten i sin bydel.

Bevaringsønsket ble imidlertid møtt med argumenter om at trafiksikkerhet er viktigere enn brokkurten. Barna ville nemlig ikke sykle på gresset og foreldre ville ikke trille barnevogner langs grønne fortauer. Dessuten er fortau i forskrifter definert som trafikkareal og ikke ”plante-reservat”. Forståelsesfullt ble det foreslått at man kunne lage en liten avdeling for brokkurt på Borgarsyssel Museum.

Resultat så langt

Likevel ble noe oppnådd. Det er nemlig en hus-eier som har en stor forekomst av brokkurt utenfor sitt hus som ønsker å ta vare på denne planten. Dessuten fikk beboerne i området vite hvilken kulturarv som er i ferd med å forsvinne i østre bydel.

Opprop - hagestanksopp

Med tanke på en framtidig artikkel ønskes opplysninger om funn av hagestanksopp *Mutinus raveneli*.

Soppen vokser, som navnet vitner om, vanligvis i hager og parker, vanligvis i august - september. Soppen er først egg- eller kuleformet (hekseegg), men ved modning skyter det opp en lang, porøs, hvit stilk med rød topp og sterk, ubehagelig lukt.

Opplysninger kan sendes til:

J. Ingar I. Båtvik

Tomb

1640 Råde

E-post: ingar.batvik@hiof.no

Hagestanksopp Mutinus raveneli er kjent fra hager i Oslofjord-regionen og Trondheim